CZU: 343.121.4:347.995(498) **DOI: 10.5281/zenodo.7366820**

ASPECTE TEORETICE ŞI JURISPRUDENŢIALE PRIVIND LEGITIMA APĂRARE

ZAFER Sadâc,

doctor în drept, lector universitar, Facultatea de Drept şi Ştiinţe Administrative, Universitatea „Ovidius” din Constanţa

The article deals with one of the justifying or non-imputability cases in the Romanian criminal law system, both from the perspective of the legal regulatory framework in force, after the major changes in 2014 to the Criminal Code, and from the criminal judicial practice in Romania, and in Finally, brief conclusions are expressed regarding the quality of legislation in the field and proposals for lege ferenda.

Keywords: self-defense, justifiable causes, non-imputability cases, typicality of the crime.

1. CONCEPTUL DE LEGITIMĂ APĂRARE

Una dintre instituţiile de drept penal care a suferit modificări recente, din punctul de vedere al reglementării în România, o constituie cea a legitimei apărări.

Noua paradigmă a fost determinată de viziunea legiuitorului asupra definiţiei şi trăsăturilor esenţiale ale infracţiunii. Potrivit art. 15 alin. (1) din noul Cod penal [*Codul penal în vigoare de la data de 1 februarie 2014*], *infracţiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârşită cu vinovăţie, nejustificată şi imputabilă persoanei care a săvârşit-o*, din textul normativ rezultând cele patru trăsături esenţiale ale infracţiunii: tipicitatea (prevederea în legea penală a faptei), vinovăţia, anti-juridicitatea (faptă nejustificată, anti-juridică, ilicită) şi imputabilitatea.

Legitima apărare reprezintă o cauză care exclude caracterul penal al unei fapte, datorită lipsei caracterului nejustificat al acesteia, ca trăsătură esenţială a infracţiunii [*C. Mitrache, Cr. Mitrache, Drept penal român; partea generală, p. 174*] sau datorită neimputabilităţii, în cazul în care excesul de apărare se întemeiază pe tulburarea sau temerea făptuitorului. Fapta comisă în stare de legitimă apărare, deşi tipică, adică prevăzută de legea penală, nu este anti-juridică, fiind permisă de ordinea juridică [M. Udroiu, Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal, pp. 58-59] sau nu este imputabilă celui care ripostează prin depăşirea limitelor unei apărări proporţionale cu pericolul

generat de atac, din cauza şocului psihic sau al fricii.

Fiind în prezent una dintre cele patru cauze justificative (de liceitate) din sistemul de drept penal românesc, alături de starea de necesitate, exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligaţii şi consimţământul persoanei vătămate, legitima apărare operează *in rem*, în sensul că, potrivit dispoziţiilor art. 18 alin. (2) din Codul penal, *efectele cauzelor justificative se extind și asupra participanților* (complici sau instigatori).

Existența legitimei apărări are ca efect înlăturarea caracterului penal ale faptei, apărarea fiind justificată (licită), așa încât făptuitorului care se apără nu îi pot fi aplicate pedepse, măsuri educative ori măsuri de siguranță, întrucât infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale. Totodată, este înlăturată și răspunderea civilă delictuală, întrucât, conform art. 1360 din Codul civil, *nu datorează despăgubire cel care, fiind în legitimă apărare, a cauzat agresorului un prejudiciu*.

2. ISTORICUL REGLEMENTĂRII ÎN ROMÂNIA

Instituția legitimei apărări a fost cunoscută în toate legislațiile lumii, încă din antichitate, perioadă ancestrală în care era limitată doar la infracțiunile contra persoanei fizice și care mai târziu a fost extinsă pentru apărarea proprietății și a pudorii [*V. Dongoroz ș.a., Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol.1, p. 361*].

În legislația românească legitima apărare a fost reglementată inițial în Codul penal de la 1864 (Codul Cuza), la articolele 58 (*Nu este nici crimă, nici delict când fapta va fi săvârșită din cauză de legitimă apărare*), 256 (*Nu este nici crimă, nici delict, când cel ce a săvârşit omuciderea, rănirile și loviturile, a fost silit la acesta prin necesitatea actuală a unei legitime apărări, conform art. 58*) şi 257 (*Sunt cuprinse în cazurile de necesitate actuale de legitimă apărare și următoarele trei cazuri: 1. Dacă omuciderea, rănirile sau loviturile s'au săvârşit respingându-se noaptea escaladarea sau efracțiunea îngrădirilor, zidurilor sau intrărilor unei case locuite sau a unui apartament locuit sau a dependințelor acestora; 2. Dacă fapta s'a săvârşit aperându-se cine-va în contra autorilor de furtișaguri sau de jefuire, executate cu violență; 3. Dacă omuciderea, rănirile sau loviturile comise de o femee vor fi fost provocate imediat de o siluire exercitată asupra persoanei sale*).

În Codul penal de la 1936 (Codul Carol al II-lea), la art. 132 se prevedea că: *Nu se socotește infracțiune faptul aceluia care comite un act necesar pentru a apăra viața, integritatea corporală, sănătatea, libertatea, onoarea sau averea, fie ale sale fie ale altora, în contra unui atac material direct, imediat și injust*. *Se*

consideră ca legitimă apărare și cazul când agentul, sub imperiul turburării, temerii sau teroarii, a trecut peste marginele apărării.

În Codul penal de la 1969, la art. 44 se prevedea că: *Nu constituie infracţiune fapta prevăzută de legea penală, săvârşită în stare de legitimă apărare. Este în stare de legitimă apărare acela care săvârşeşte fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat şi injust, îndreptat împotriva sa, a altuia sau împotriva unui interes obştesc, şi care pune în pericol grav persoana sau drepturile celui atacat ori interesul obştesc. Se prezumă că este în legitimă apărare, şi acela care săvârşeşte fapta pentru a respinge pătrunderea fără drept a unei persoane prin violenţă, viclenie, efracţie sau prin alte asemenea mijloace, într-o locuinţă, încăpere, dependinţă sau loc împrejmuit ori delimitat prin semne de marcare*. *Este de asemenea în legitimă apărare şi acela care din cauza tulburării sau temerii a depăşit limitele unei apărări proporţionale cu gravitatea pericolului şi cu împrejurările în care s-a produs atacul*.

În reglementarea anterioară codului penal actual legitima apărare era fundamentată pe lipsa vinovăţiei celui care se apără, ca trăsătură esenţială a infracţiunii, adică riposta la atac era consecinţa existenţei unei constrângeri, a unui proces psihic distorsionant, care îl împiedica pe cel atacat să își manifeste liber voinţa, aşa încât ea producea efecte doar *in personam* [*V. Dongoroz ș.a., Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol.1, p. 360*].

3. CADRUL LEGAL ÎN VIGOARE

În actuala reglementare a instituţiei infracţiunii din Codul penal, în titlul II, capitolul al II-lea, intitulat *Cauzele justificative*, la articolul 18 sunt expuse dispoziţiile generale aplicabile tuturor cauzelor justificative. În primul alineat se stipulează că *nu constituie infracţiune fapta prevăzută de legea penală, dacă există vreuna dintre cauzele justificative prevăzute de lege*, iar în al doilea alineat se face referire la împrejurarea că *efectul cauzelor justificative se extinde și asupra participanţilor*, consacrându-se caracterul real al acestei circumstanţe de înlăturare a caracterului penal al faptei.

La articolul 19, în primul alineat se prevede că *este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârşită în legitimă apărare*, iar în alineatul secund sunt evidenţiate condiţiile care trebuie îndeplinite de atac pentru a putea fi aplicabilă legitima apărare drept cauză justificativă, în sensul că *este în legitimă apărare persoana care săvârşeşte fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat şi injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporţională cu gravitatea atacului*.

În al treilea alineat este instituită o prezumţie legală de legitimă apărare, în

sensul că *se prezumă a fi în legitimă apărare, în condiţiile alin. (2), acela care comite fapta pentru a respinge pătrunderea unei persoane într-o locuinţă, încăpere, dependinţă sau loc împrejmuit ţinând de aceasta, fără drept, prin violenţă, viclenie, efracţie sau alte asemenea modalităţi nelegale ori în timpul nopţii*.

Totodată, în capitolul al III-lea al titlului II din Codul penal, la art. 26 alin. (1) este reglementat excesul neimputabil de apărare, drept una dintre cauzele de neimputabilitate, cu efecte *in personam*, în sensul că: *nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită de persoana aflată în stare de legitimă apărare, care a depăşit, din cauza tulburării sau temerii, limitele unei apărări proporţionale cu gravitatea atacului*.

4. CONDIȚIILE LEGITIMEI APĂRĂRI – cauză justificativă

În consonanţă cu dispoziţiile legale şi cu linia doctrinară, instanţele judecătoreşti din România au reuşit să stabilească repere generale pentru o aplicabilitate judicioasă a legitimei apărări, statuând în mod constant cadrul de evidenţiere a criteriilor referitoare atât la condiţiile atacului, cât şi ale apărării.

4.1. Condiţiile atacului

Pentru a lipsi anti-juridicitatea faptei de natură penală săvârşită în apărare, atacul la care este expus cel care se apără trebuie să fie material, direct, imediat, injust şi să pună în pericol persoana ori drepturile celui care se apără sau ale altei persoane ori un interes general.

Jurisprudenţa românească a punctat aceste condiţii ale atacului în hotărârile definitive, după cum urmează:

a) **material**

Jurisprudenţă: nu este legitimă apărarea când faptele inculpatului nu au fost săvârşite pentru a înlătura un atac **material**, direct, imediat şi injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă inculpatul se afla în propria casă, iar victima era deja în curtea lui şi profera ameninţări cu moartea, în condiţiile în care simplele ameninţări nu constituie un atac material, iar victima nu pătrunsese în curtea inculpatului prin violenţă, viclenie, efracţie sau alte asemenea modalităţi nelegale ori în timpul nopţii [*Curtea de Apel Suceava, decizia nr. 435 din 22.04.2019, publicată pe www.jurisprudenta.com*].

b) **direct**

Jurisprudenţă: s-a reţinut că existenţa unei distanţe şi a unui obstacol care, chiar dacă nu era insurmontabil, era dificil de depăşit (un postament din beton înalt de 90 cm pe sol şi o spărtură în gardul de deasupra postamentului, lată de

circa 40 cm), date fiind particularităţile acestuia, precum şi statura fizică masivă a persoanei vătămate, care ar fi avut nevoie de un anumit timp pentru a reuşi să depăşească obstacolul şi de a se apropia de inculpat, învederează o distanţă relativ mare între cei doi adversari şi exclude îndeplinirea condiţiei ca atacul să fie **direct** şi, în consecinţă, nu este aplicabilă cauza justificativă a legitimei apărări dacă inculpatul a înjunghiat-o pe persoana vătămată cu lama unui briceag scos din buzunar şi desfăcut în acest scop [*Curtea de Apel Târgu Mureș, decizia nr. 497/A din 12.11.2019, publicată pe www.jurisprudenta.com*].

c) **imediat**

Jurisprudenţă: În practică s-a decis că inculpatul a acționat, printr-o faptă prevăzută de legea penală, în urma atacului victimei şi a doi alţi făptuitori (rămaşi în cauză ca martori) asupra sa, ripostând pentru a-și apăra integritatea corporală, dar şi pentru a înlătura un atac material, direct, imediat si injust, îndreptat împotriva sa, concretizat prin lovirea sa de către victimă şi cei doi martori, însă a depăşit proporţionalitatea apărării cu gravitatea atacului, în condiţiile în care a continuat să-l lovească pe atacatorul său, după momentul în care acesta a căzut la sol şi nu a mai reacţionat. Instanţa de judecată a apreciat că reacţia exagerată a inculpatului este justificată de puternica tulburare şi teama evidentă în faţa agresorului său, dar şi a amicilor lui, cei trei fiind loviţi fără nici o justificare, aşa încât inculpatul a reacţionat, în mod exagerat, deşi se găsea în legitimă apărare [*Curtea de Apel Constanţa, decizia nr. 1067 din 28.11.2019, publicată pe www.rolii.ro*].

d) **injust**

Jurisprudenţă: s-a apreciat că fapta inculpatului care, în timp ce un individ se afla căzut la pământ împreună cu persoana vătămată, a început să mânuiască un nunceag, cu care a lovit-o pe persoana vătămată în zona pieptului şi a spatelui şi i-a provocat leziuni care au necesitat pentru vindecare un număr de 7-8 zile de îngrijiri medicale, a fost săvârşită în contextul cauzei justificative a legitimei apărări. Nu se consideră că fapta a fost săvârşită în stare de legitimă apărare atunci când cel care acţionează doreşte înlăturarea unor acţiuni care sunt ele însele acoperite de legitimă apărare, lipsind caracterul injust. Astfel, terţul care intervine în sprijinul atacatorului nu poate beneficia de legitimă apărare, căci acţiunea celui care se apără nu avea caracter injust. Însă dacă apărarea depășește limitele proporţionalităţii, ea devine injustă şi poate, la rândul său, genera o legitimă apărare [*Curtea de Apel București, decizia nr. 985 din 10.07.2019, publicată pe www.rolii.ro*].

e) **să pună în pericol persoana ori drepturile celui care se apără sau**

ale altei persoane ori un interes general

Jurisprudenţă: s-a reţinut într-o cauză neîndeplinirea condiţiilor legitimei apărări, întrucât, pe lângă împrejurarea că nu s-a dovedit că persoanele vătămate au tras focuri de armă spre inculpaţi, la momentul agresării acestora condiţia atacului din partea persoanelor vătămate nu mai era îndeplinită, **nu mai exista pericolul** care să justifice riposta, atâta timp cât, deşi inculpaţii au susţinut că persoanele vătămate deţineau arme de foc, ei au fost cei care au coborât înarmaţi cu arme albe din maşină şi au urmărit persoanele vătămate pentru a le agresa, iar acestea au fugit spre câmp pentru a scăpa din calea atacului inculpaţilor [*Curtea de Apel București, decizia nr. 217 din 09.03.2022, publicată pe https://rejust.ro/juris/6299g4d48, site accesat la data de 23.03.2022*].

a. **Condiţiile apărării:**

Pentru a fi aplicabilă norma generală a legitimei apărări, drept cauză justificativă, **apărarea** celui care exercită acţiunea sau inacţiunea de ripostă împotriva atacului trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

a) să se materializeze într-o faptă prevăzută de legea penală, adică atunci când o persoană este atacată, aceasta va riposta, la rândul ei, săvârşind o faptă care corespunde tipicităţii obiective şi subiective a unei infracţiuni, neputând fi invocată în cazul faptelor de natură administrativă, disciplinară sau civilă.

Jurisprudenţă: s-a reţinut că lovirea reciprocă cu pumnii în zona feţei şi a corpului, după ce persoana vătămată a declanşat atacul iniţial, indică o ripostă reactivă, în apărare, având în vedere actele materiale în care aceasta s-a concretizat, omogene în raport cu actele agresive ale atacatorului: astfel intimatul a ripostat prin lovituri cu pumnul aplicate în zona facială a persoanei vătămate împotriva unor lovituri de aceeaşi natură, orientate împotriva aceleaşi zone corporale a intimatului; rezultatul vătămător produs de acte de violenţă de natura celor exercitate între părţi comportă o doză semnificativă de hazard, depinzând de elemente aleatorii, în mod simetric violenţele comise de petent fiind susceptibile să producă acelaşi rezultat pernicios şi asupra persoanei intimatului [*Judecătoria Arad, încheierea F.N. din 15.06.2015, publicată pe www.rolii.ro*].

b) să fie precedată de atac: simpla presupunere a celui care se apără că va urma nu atac nu se circumscrie acestei condiţii.

Jurisprudenţă: s-a reţinut că pentru existența unei legitime apărări se impune ca acțiunea de apărare să fie precedată de comiterea de către agresor a unei fapte prevăzute de legea penală, care să facă necesară înlăturarea

presupusului atac [*Curtea de Apel Braşov, decizia nr. 283 din 09.05.2018, publicată pe www.rolii.ro*].

Jurisprudenţă: instanța a înlăturat apărarea inculpatului, în sensul că a acţionat în stare de legitimă apărare, în condițiile în care probele administrate au relevat că inculpatul a fost cel care a exercitat prima acţiune de lovire, îndreptată înspre persoana vătămată, aceasta din urmă ripostând la rândul său doar pentru a se apăra de agresiunile inculpatului şi pentru a-l împiedica pe acesta din urmă să o mai lovească [*Judecătoria Oradea, sentința penală nr. 1428 din 02.12.2021, publicată pe www.rolii.ro*].

c) să fie îndreptată contra agresorului şi nu a altei persoane, pentru a înceta atacul declanşat

Jurisprudenţă: s-a reținut că apărarea nu trebuie să fie concomitentă cu atacul, ci poate fi efectuată, sub protecția instituției legitimei apărări, cât timp există riscul ca atacatorul să aplice o altă lovitură, după ce a încercat fără succes aplicarea unei lovituri cu pumnul, atacul fiind considerat în desfăşurare chiar dacă atacatorul nu aplică în acel moment o lovitură; din postura adoptată de către persoana vătămată rezultă că, după ce a încercat să îi aplice o lovitură cu pumnul în față inculpatului, aceasta nu a abandonat atacul şi apărarea a avut drept scop împiedicarea persoanei vătămate de la a aplica alte lovituri [*Judecătoria Sectorului 6 Bucureşti, sentința penală nr. 361 din 27.05.2019, publicată pe www.rolii.ro*].

d) să fie necesară pentru înlăturarea atacului, în sensul că acela care răspunde unui atac se va apăra din momentul în care atacul a început şi până când acesta a încetat (a fost epuizat).

Jurisprudenţă: Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a decis încă din anul 2009 că legitima apărare presupune ca atacul să fie imediat - iminent sau actual şi că nu se află în stare de legitimă apărare persoana care săvârşeşte fapta prevăzută de legea penală după scurgerea unui interval de timp de la consumarea atacului, atunci când victima se retrăgea în fugă, întrucât atacul nu era nici iminent şi nici actual [*I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 945 din 17 martie 2009, publicată pe www.scj.ro*].

e) să fie proporţională cu atacul: riposta să fie aproximativ egală cu pericolul creat, să existe o oarecare echivalență între fapta săvârşită în legitimă apărare şi atacul care a impus reacția de apărare, adică mijloacele folosite să fie similare, să existe un echilibru relativ la împrejurările concrete în care sunt exercitate atacul şi apărarea, forța fizică a agresorului să fie sensibil egală cu cea a celui care se apără.

Jurisprudenţă: s-a reţinut că nu sunt îndeplinite condiţiile legitimei apărări, sub aspectul proporţionalităţii acţiunii exercitate în apărare faţă de atacul invocat de inculpat, în sensul că recepţionarea unei palme peste obraz de la una dintre persoanele vătămate, în timpul altercaţiei şi a schimbului de insulte şi defăimări, nu justifica reacţia inculpatului de a le aplica mai multe lovituri cu pumnii în figură celor două persoane vătămate şi de a le provoca în acest mod leziuni corporale pentru vindecarea cărora acestea au necesitat câte 2-3, respectiv 6-7 zile de îngrijiri medicale, instanţa subliniind că în evaluarea proporţionalităţii se ţine seama de natura atacului, mijloacele folosite de agresor, scopul urmărit, starea fizică a combatanţilor şi de împrejurările concrete în care s-a produs atacul [*Î.C.C.J., secția penală, decizia nr. 99/A din 08.04.2020, publicată în Buletinul Jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție. Culegere de decizii pe anul 2020, vol.1, p. 827*].

b. **Condiţiile legitimei apărări prezumate: atac şi apărare**

Pentru a ne afla în prezenţa unei legitime apărări prezumate relativ de legiuitor, apărarea şi atacul îmbracă forme sui-generis, particularizate de locul, timpul şi modalitatea în care au loc atacul şi apărarea:

a) atacul să constea într-o acţiune de pătrundere într-o locuinţă, încăpere, dependinţă sau loc împrejmuit ori delimitat prin semne de marcare, prin violenţă, viclenie, efracţie, sau alte asemenea modalităţi nelegale pe timp de zi sau pe timp de noapte, când nu mai sunt necesare modalităţile respective

b) pătrunderea să aparţină unei persoane fizice responsabile şi să fie un act de voinţă al acesteia

c) pătrunderea să fi început, să fie în curs de executare sau realizată în întregime

d) pătrunderea să se realizeze fără drept, fără a exista un temei legal

e) obiectul atacului prezumat poate fi orice valoare socială, pentru că prezumţia se referă la apărarea persoanei şi a drepturilor celui care se apără

f) apărarea să fie realizată printr-o faptă prevăzută de legea penală, necesară pentru respingerea atacului şi proporţională cu acesta.

Jurisprudenţă: fapta inculpatului de a trage mai multe focuri cu o armă de foc letală - puşcă de vânătoare, în direcţia unde se afla persoana vătămată, lucrător de poliţie care punea în executare un mandat de arestare în lipsă a unei persoane găzduite în locuinţa inculpatului nu a fost comisă în stare de legitimă apărare, întrucât practica judiciară a reţinut în mod constant că escaladarea unui gard și pătrunderea victimei pe proprietatea inculpatului nu este de natură sa atragă incidența dispozițiilor legitimei apărări speciale, dacă victima nu a

desfăşurat un atac de natura celui la care se referă textul de lege, iar agresiunea săvârşită de inculpat asupra victimei nu a fost determinată de pătrunderea, fără drept a acesteia pe proprietatea inculpatului [*Curtea de Apel Bucureşti, decizia nr. 858A din 19.05.2018, publicată pe www.jurisprudenta.com*].

5.CONDIȚIILE LEGITIMEI APĂRĂRI – cauză de neimputabilitate

Excesul neimputabil de legitimă apărare, cunoscut ca exces justificat sau depăşirea limitelor legitimei apărări în codificarea anterioară anului 2014, la fel ca excesul de stare de necesitate (exces în acţiunea de salvare), nu mai este considerat cauză justificativă a faptei persoanei care se apără, ci cauză de neimputabilitate, care produc efecte *in personam*. Pe cale de consecinţă, poate fi invocat exclusiv de persoana care exercită apărarea în faţa atacului material, direct, imediat şi injust.

Excesul de legitimă apărare presupune îndeplinirea tuturor condiţiilor generale ale legitimei apărări – cauză justificativă, cu excepţia proporţionalităţii.

Făptuitorul se apără de un atac, însă, datorită tulburării sau a temerii produse în psihicul său de acţiunea agresorului, depăşeşte limitele unei apărări proporţionale cu atacul la care este expus.

Dacă depăşeşte limitele proporţionale ale unei apărări fără a exista tulburarea sau temerea, celui care se apără îi sunt aplicabile dispoziţiile legale referitoare la excesul scuzabil, ce reprezintă doar o circumstanţă atenuantă legală.

Jurisprudenţă: instanţa a reţinut că atâta timp cât trei bărbaţi înarmaţi cu bâte şi o secure se deplasau înspre inculpat, cu intenţia vădită de a-l agresa, pentru că acesta păşuna pe terenul unuia dintre ei, agresarea celor trei bărbaţi de către inculpat apare ca fiind justificată de starea de temere provocată de pericolul la care inculpatul era expus atunci când a acţionat pentru a se apăra, întrucât nimănui nu i se poate pretinde să fie bătut de către trei bărbaţi înarmaţi, fără a riposta şi, chiar dacă s-ar proba că inculpatul a lovit primul, tot în stare de legitimă apărare ar acţiona, deoarece orice persoană diligentă şi obiectivă ar interpreta apropierea a trei bărbaţi înarmaţi cu o bâtă şi o secure, cu intenţia evidentă de a agresa, ca un atac şi o stare de pericol iminentă. Pe de altă parte, orice persoană diligentă şi obiectivă nu se înarmează cu o secure, fiind însoţită de alţi doi bărbaţi înarmaţi cu bâte, pentru a solicita cuiva în mod amabil să nu mai păşuneze pe terenul său, fără a avea intenţia cel puţin a de provoca o stare de temere, or când ai intenţia de a provoca frică, temere, îşi asumi şi potenţialul răspuns de apărare.

6.CONCLUZII ŞI PROPUNERI *DE LEGE FERENDA*

Deşi este, indiscutabil, o instituţie de drept penal care a evoluat prin ajustările realizate de legiuitorul român la reglementările anterioare, legitima apărare a suscitat permanent interesul atât al doctrinei, cât şi al practicii judiciare, în vederea abordării cât mai corecte a textelor normative şi aplicării echitabile.

Din punct de vedere normativ, apreciem că legiuitorul român a dat dovadă de largheţe în creionarea cadrului de reglementare a legitimei apărări, aliniindu-se la legislaţia altor state europene, prin includerea în rândul valorilor ce pot face obiectul atacului şi apărării atât a persoanei, cu atributele sale existenţiale fundamentale, cât şi a drepturilor sale, dar şi a interesului general. Considerăm că apărarea interesului general putea să lipsească din această enumerare, întrucât o astfel de valoare socială este prevăzută în cazul cauzei justificative a stării de necesitate, iar situaţiile din cotidianul concret pot genera confuzie în rândul practicienilor.

De lege ferenda, s-ar impune excluderea interesului general din categoria valorilor ce pot face obiectul legitimei apărări, precum şi o regândire a excesului neimputabil de legitimă apărare şi trecerea acestuia din rândul cauzelor de neimputabilitate în cel al circumstanţelor atenuante legale, întrucât există o delimitare mult prea sensibilă a cauzei de neimputabilitate faţă de circumstanţa atenuantă a provocării, ambele presupunând comiterea faptei de natură penală într-o stare de surescitare nervoasă. De multe ori, practicienii dreptului sunt chemaţi să interpreteze împrejurările în care sunt comise acte de agresiune în condiţiile existenţei unui atac, iar riscul inerent al subiectivismului fiecărui organ judiciar implicat poate genera inechităţi în administrarea actului de justiţie.

Referinţe:

1. Codul penal, adoptat prin Legea nr. 286/2009 din 17 iulie 2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial, nr. 510 din data de 24 iulie 2009, intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, în temeiul art. 246 al Legii nr. 187/2012, publicată în Monitorul Oficial, nr.757 din data de 12 noiembrie 2012.
2. MITRACHE, C., MITRACHE, Cr. Drept penal român. Partea generală, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Universul Juridic, Bucureşti, 2016.
3. UDROIU, M. Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014.
4. DONGOROZ, V., KAHANE, S., OANCEA, I. et al. Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea generală, vol.1, Editura Academiei Române, Bucureşti,

1969.
5. Site-ul https://www.scj.ro, privind jurisprudenţa Secţiei penale a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie din România, accesat la 18.03.2022.
6. Site-ul https://www.rolii.ro privind jurisprudenţa instanţelor de judecată din România, accesat la 20.03.2022.
7. Site-ul https://www.jurisprudenta.com, accesat la 22.03.2022.
8. Site-ul https://rejust.ro/juris/6299g4d48, accesat la data de 23.03.2022.
9. Î.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 99/A din 08.04.2020, publicată în Buletinul Jurisprudenţei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Culegere de decizii pe anul 2020, vol.1.